

fundamentalization is considered in this study as a pedagogical condition of forming of professional competence of the technologist of food production.

On the basis of curriculum, studying and working syllabus, the content of textbooks and studying aids on fundamental and professional disciplines of the specialty 5.05170101 "Food Production" analysis, the possibility of cross-curriculum integration in the process of natural disciplines studying was theoretically grounded.

The perspectives of further researches lie in the developing methodology, usage of methods and means for the practical realization of the principle of cross-curriculum links as a means of integrated system of professional knowledge and skills, scientific outlook, development of intellectual abilities and professional creative activities of technicians and technologists of food production.

Key words: *fundamentalization, professional orientation, cross-curriculum links, natural disciplines, professional disciplines, professional competence*

УДК 317.15+37.032+374.008.2(043)

І. А. Наумчук

ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

ТЕХНОЛОГІЧНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА ПОЗАШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті на основі теоретико-емпіричних досліджень проаналізовано основні умови створення технологій, методологічні вимоги до розробки технологічного процесу, критерії технологічності. Наведено наукове обґрунтування технології розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу в післядипломній педагогічній освіті як системи логічно обґрунтованих операцій, спрямованих на досягнення діагностично заданої цілі. Розкрито сутнісно-структурні характеристики даної технології, методи реалізації технологічного процесу в умовах курсового підвищення кваліфікації керівників і в міжтестатійний період.

Ключові слова: *технологія, педагогічна технологія, вимоги до технологій, технологічний процес, професійна культура, розвиток професійної культури, керівник позашкільного навчального закладу, система післядипломної педагогічної освіти.*

Постановка проблеми. Домінантною характеристикою діяльності сучасної людини є технологічність як ознака переходу на якісно новий рівень оптимальності й ефективності. Поняття «технологія» використовується для позначення сукупності прийомів і способів виробництва певних продуктів і одночасно – науки про такі способи. Необхідно зазначити, що в сучасних умовах зміст цього поняття суттєво розширився. Це й освітні технології, інформаційні, педагогічні, виховні, навчальні, проектні тощо.

Необхідність пошуку нових освітніх технологій зумовлена низкою суперечностей, серед яких суперечність між суспільною формою здійснення професійної чи навчальної діяльності, колективним характером праці її суб'єктів та індивідуальною технологією оволодіння цією діяльністю; між необхідністю активної та творчої діяльності й переважанням репродуктивного мислення, пам'яті, індуктивної логіки засвоєння знань; між спрямованістю змісту навчальної діяльності на засвоєння минулого

соціального досвіду та орієнтацією суб'єкта на результативність професійної діяльності, випереджаючий характер післядипломної освіти.

Використання освітніх технологій передбачає не стільки поповнення теоретико-методологічних знань, скільки розвиток професійних умінь педагога, а в нашому випадку андрагога, конструювати освітній процес, аналізувати його результати. Це необхідно й актуально та в діяльності щодо розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу в системі післядипломної педагогічної освіти.

Аналіз актуальних досліджень. У зарубіжній науці запровадження педагогічних технологій пов'язано з працями Ю. Бабанського, В. Беспалька, Б. Блума, Д. Брунера, П. Гальперіна, Дж. Керола, С. Сполдінга, Н. Щуркової, в українській – А. Алексюка, В. Бондаря, І. Зязюна, В. Лозової, А. Макаренка, І. Підласого, А. Фурмана тощо. Технології розвитку управлінської культури керівника загальноосвітнього навчального закладу розробляють Л. Васильченко [2], С. Королук [5] та ін.; технологію формування педагогічної культури майбутнього педагога обґрунтовують Є. Гармаш, В. Гриньова, Т. Іванова; технології формування професійної культури майбутнього менеджера пропонують Я. Войтальянова, Ю. Клоков, О. Лебідь та ін. Разом із тим, проблема формування й розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу недостатньо досліджена в педагогічній науці, що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета статті. Як відомо, особливістю освітніх технологій є те, що сфера педагогічної діяльності не може бути охарактеризована чітким предметним полем, однозначністю функцій, відокремленістю професійних дій від особистісно-суб'єктивних параметрів. Водночас, віддаленість і варіативність результату освітньої діяльності не можуть забезпечити його чіткого прогнозування й моделювання. Проте саме технологічний підхід протиставляє довільним діям чіткі алгоритмічні приписи, систему логічно обґрунтованих операцій, спрямованих на досягнення діагностично заданої цілі. Відтак, **метою даної статті** нами визначено наукове обґрунтування технології розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу в системі післядипломної педагогічної освіти, розкриття її сутнісно-структурних характеристик, методів реалізації в умовах курсового та міжкурсівського періодів.

Виклад основного матеріалу. Метапредметне розуміння «технології» визначається як науково і/або практично обґрунтована система діяльності, яка застосовується людиною з метою перетворення оточуючого середовища, виробництва матеріальних і духовних цінностей [8, 8].

У педагогічній літературі поняття «технологія» трактується як науковий опис засобів і методів педагогічного процесу, який веде до наперед запланованого результату [4, 907]. Відтак, основний смисл технології, її сутність полягає в попередньому визначенні діагностичної

мети й засобів її реалізації; розкладання на складові елементи процес досягнення прогнозованого результату.

Технологічний процес розглядається як послідовна зміна станів, стадій розвитку, сукупність дій. Технологія передбачає мистецтво володіння процесом, певну послідовність операцій із використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментарію, алгоритму дій), тобто у процесуальному розумінні технологія повинна дати відповідь на питання: «Як досягти результату діяльності, що і які засоби для цього використовувати?».

Результатом досліджуваної нами проблеми повинен стати достатній та високий рівень професійної культури керівника позашкільного навчального закладу. Адже «сучасний керівник, незалежно від напрямку його діяльності, повинен не лише теоретично, а й практично орієнтуватися в питаннях загальної та прикладної культурології, соціології, психології та педагогіки, у процедурах прийняття управлінського рішення, мати тонкий смак, почуття гармонії, стилю, бути ерудованим, знати основи організаційної та управлінської культури, закони організаційної поведінки» [7, 8].

Технологізація процесу розвитку професійної культури керівника ПНЗ, як і будь-якого іншого, можлива за наявності щонайменше двох умов. По-перше, сам процес повинен мати таку ступінь складності, щоб його можна було поділити на відносно окремі частини. По-друге, повинні бути засоби, які б дозволили таким чином систематизувати дії суб'єкта, щоб досягти максимального ефекту при мінімумі затрат [9, 17].

Ураховуючи те, що технологічний підхід забезпечує спрямованість педагогічних досліджень на вдосконалення освітньої діяльності, підвищення її результативності, інструментальності, ми розробили технологію розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу в системі післядипломної освіти. При її обґрунтуванні, насамперед, бралися до уваги вимоги, які сьогодні висувуються до сучасних технологій, а саме:

- високий ступінь поділу процесу на стадії (фази);
- системна повнота, тобто цілісність процесу, який повинен включати весь набір елементів для забезпечення завершеності дій людини в досягненні поставленої мети;
- регулярність процесу та однозначність його фаз, що дозволяють застосовувати середні величини під час характеристики цих фаз, а отже їх стандартизації та уніфікації;
- нерозривний зв'язок технології з процесом – сукупністю дій, які виконуються в часі;
- здійснення технологічного процесу в штучних системах, створених для реалізації певних потреб [9].

Виходячи з того, що технологію розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу в системі післядипломної

освіти ми розглядаємо як технологію педагогічну (андрагогічну), оскільки вона створена адекватно до потреб і можливостей особистості сучасного керівника й суспільства та являє собою теоретично обґрунтовану навчально-виховну систему особистісного та професійного розвитку й саморозвитку керівника, яка внаслідок цілеспрямованих професійних дій андрагога за умови оптимальності ресурсів і зусиль усіх учасників освітнього процесу гарантовано забезпечує реалізацію визначеної мети, вважаємо за необхідне дотримуватись і основних методологічних вимог до педагогічних технологій.

За С. Вітвіцькою, кожна педагогічна технологія має відповідати основним методологічним вимогам, критеріям технологічності, серед яких:

- концептуальність, тобто мати підґрунтям певну концепцію, яка містить філософське, психологічне, дидактичне, соціально-педагогічне обґрунтування освітніх цілей;
- системність, мати всі ознаки системності;
- логічність, цілісність, взаємозв'язок усіх елементів;
- керованість, тобто можливість цілепокладання, проектування процесу й результату, поетапну діагностику, варіативність методів і засобів навчання, корекції знань і вмінь;
- відтворюваність, тобто можливість застосування в інших однотипних умовах іншими суб'єктами;
- єдність змістової та процесуальної частин, їх взаємообумовленість;
- ефективність, оптимальність зусиль для отримання очікуваного результату [3, 117–118].

Технологія розвитку професійної культури керівників ПНЗ у процесі їх післядипломної освіти складається з послідовних і цілеспрямованих дій, компонентами яких є:

1. *Мета реалізації процесу:* досягнення високого та достатнього рівнів сформованості професійної культури керівників ПНЗ.

2. *Предмет, що підлягає технологічним змінам:* система роботи закладів післядипломної педагогічної освіти з розвитку професійної культури керівників ПНЗ.

3. *Способи, методи, засоби технологічного впливу, їх упорядкованість та організація:*

3.1. Попередня діагностика рівня сформованості професійної культури керівників позашкільних навчальних закладів (визначається рівень розвитку і ступінь вияву професійно-особистісних якостей керівника).

3.2. Персоніфікація освітнього процесу з розвитку професійної культури керівників у системі підвищення кваліфікації:

- самостійне конструювання кожним конкретним керівником індивідуального освітнього маршруту розвитку професійної культури (виявлення індивідуально-особистісних і професійних установок, рівня

професійної компетентності як складової професійної культури; вибір цілей і засобів розвитку професійної культури, планів, програм, спецкурсів; вибір навчальних модулів, строків, графіку їх засвоєння, прогнозування своїх кінцевих освітніх продуктів і форм їхнього виявлення, встановлення системи самоконтролю й оцінки своєї діяльності);

- самостійний вибір проходження індивідуального освітнього маршруту впродовж року з освоєння освітньої програми спецкурсу «Розвиток професійної культури керівника позашкільного навчального закладу в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти»;

- андрагогічний супровід проходження керівником індивідуального освітнього маршруту розвитку професійної культури як обов'язкова умова оволодіння ним новими ефективними формами поведінки й новими компетенціями для успішної соціальної взаємодії, особистісної та професійної самореалізації [1, 121].

3.3. Моніторинг поточних результатів освітньої діяльності.

4. *Рефлексія та оцінювання ефективності отриманих результатів, коригування подальшої роботи.* Виявляються індивідуальні і загальні освітні продукти діяльності (у вигляді концептів, схем, матеріальних об'єктів тощо), фіксуються та класифікуються види й способи діяльності, які застосовувалися. Кожен керівник усвідомлює та оцінює ступінь досягнення індивідуальних і загальних цілей, рівень своїх внутрішніх змін.

Відтак, представленій вище технології розвитку професійної культури керівника ПНЗ притаманні всі характеристики технологічних процесів, тому що чітко прослідковується поділ процесу на взаємопов'язані фази, операції, які забезпечують оптимальну динаміку розвитку процесу; відстежується поетапне виконання дій та операцій, спрямованих на досягнення необхідного результату; не викликає сумнівів однозначність виконання наявних у технології процедур і операцій, що є неодмінною та вирішальною умовою досягнення результатів відповідно до визначених для цього норм.

Дана технологія реалізується шляхом застосування різноманітних форм і методів діяльності керівників позашкільних навчальних закладів під час проходження ними курсів підвищення кваліфікації та в міжкурсовий період, забезпечення їх необхідною навчально-методичною літературою та матеріалами з використанням відповідних репозитаріїв, створенням умов для самоосвіти й індивідуальної роботи, урахування індивідуальних особливостей і створення ситуації успіху для кожного слухача, стимулювання творчої роботи керівників [6].

Висновки. Змістова реалізація поняття «технологія» відображає спрямованість досліджень, у тому числі й педагогічних, на радикальне вдосконалення діяльності людини, підвищення її результативності, інструментальності, технічності. Розуміння технології як наукового опису засобів і методів педагогічного процесу, який приводить до запланованого

очікуваного результату, дозволило сконструювати технологічний процес розвитку професійної культури керівника ПНЗ у системі післядипломної педагогічної освіти, в основі якого лежить чітко визначена діагностична мета, засоби її реалізації, розкладено на складові елементи процес досягнення прогнозованого результату. У цілому ж дана технологія представлена як послідовна зміна станів, стадій розвитку, сукупність дій, необхідних для системної цілеспрямованої роботи працівників закладів післядипломної освіти щодо розвитку професійної культури керівників позашкільних навчальних закладів. Упровадження технології в систему підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти стане ресурсом її модернізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрагогическая компетентность педагога: практические аспекты : монография / под науч. ред. С. Г. Вершловского, А. Н. Шевелева. – СПб. : СПб АППО, 2013. – 136 с.
2. Васильченко Л. В. Формування управлінської культури керівника школи в системі післядипломної педагогічної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. В. Васильченко ; Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Т., 2006. – 278 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи підручник [за модульно-рейтинговою системою навч. для студ. магістратури] / С. С. Вітвицька. – Київ : Центр навч. літ-ри, 2006. – 384 с.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Королюк С. В. Розвиток управлінської культури керівника загальноосвітнього навчального закладу : монографія / С. В. Королюк. – Полтава, 2007. – 168 с.
6. Наумчук І. А. Ресурсне забезпечення формування професійної культури керівників позашкільних навчальних закладів / І. А. Наумчук // Ресурсне забезпечення якості освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Х. : «Щедра садиба плюс», 2014. – Ч. I. – С. 272–282.
7. Палеха Ю. А. Ключі до успіху, або Організаційна та Управлінська культура : навч. посіб. / Ю. А. Палеха. – К. : Вид-во Європейського університету, 2002. – 337 с.
8. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 1. – 816 с.
9. Сурмин Ю. П. Теория социальных технологий : учеб. пос. / Ю. П. Сурмин, Н. В. Туленков. – К. : МАУП, 2004. – 608 с.

РЕЗЮМЕ

Наумчук И. А. Технологическая составляющая развития профессиональной культуры руководителей внешкольных учебных заведений в системе последипломного педагогического образования.

В статье на основе теоретико-эмпирических исследований проанализированы основные условия создания технологий, методологические требования к разработке технологического процесса, критерии технологичности. Приведено научное обоснование технологии развития профессиональной культуры руководителя внешкольного учебного заведения в последипломном педагогическом образовании как системы логически обоснованных операций, направленных на достижение диагностически заданной цели. Раскрыты содержательные и структурные характеристики данной технологии, методы реализации технологического

процесса в условиях курсового повышения квалификации руководителей и в межаттестационный период.

Ключевые слова: технология, педагогическая технология, требования к технологиям, технологический процесс, профессиональная культура, развитие профессиональной культуры, руководитель внешкольного учебного заведения, система последипломного педагогического образования.

SUMMARY

Naumchuk I. Technological component of professional culture of the heads of the out-of-school education institutions in the system of postgraduate pedagogical education.

On the basis of theoretical and empirical analysis of the main conditions for the creation of technologies, methodological requirements for the development of the process, the criteria for manufacturability are analyzed. The scientific substantiation of technology of development of professional culture of the heads of the out-of-school education institutions in postgraduate pedagogical education as a system of logically sound operations aimed at achieving a certain goal diagnostically is given. The content and structural characteristics of the technology of professional culture of the head of the out-of-school education institutions in the system of postgraduate education, methods of implementation of the process in terms of courses in management and inter-evaluation period are revealed.

Meaningful implementation of the concept of "technology" reflects the focus of research, including teaching, radical improvement of human activity, increasing its effectiveness, instrumentality, and technicality. Understanding the technology as a scientific description of the means and methods of pedagogical process, which leads to the planned expected results, helped design the process of development of a professional culture of the head of the out-of-school education institutions in the system of postgraduate education, which is based on a clearly defined diagnosed purpose, its means of implementation, broken down into the constituent elements of the process of achieving the projected results. In general, this technology is presented as a succession of states, stages of development, a set of actions necessary for the system of purposeful activity of employees of institutions of postgraduate education for the development of professional culture of heads of the out-of-school education institutions.

Implementation of the technology of development of professional culture of the heads of the out-of-school education institutions in postgraduate education will become the resource of its modernization.

Key words: technology, educational technology, technology requirements, technological process, professional culture, development of professional culture, head of the out-of-school education institution, system of postgraduate pedagogical education.